

PROGRAMMA NAAR EEN
RIJKE WADDENZEE

BELEVING
WERELDERFGOED
WADDENZEE

LANA ALLERTZ, RIANNE PASTOOR, MIEKE VREUGDENHIL
HOGESCHOOL VAN HALL LARENSTEIN

PROGRAMMA **NAAR EEN
RIJKE WADDENZEE**

Rapport wadbeleving in het Werelderfgoed Waddenzee

Voorwoord

Vanuit de overheden en organisaties wordt er gewerkt aan beleving van het Werelderfgoed Waddenzee. De drie overheden Nederland, Duitsland en Denemarken werken aan duurzaam toerisme. Organisaties die werkzaam zijn in het Waddengebied zijn hierbij ook betrokken. Om meer duurzaam toerisme in het Waddengebied te stimuleren is er een strategie en een actieplan vastgesteld. Meer samenwerking tussen verschillende organisaties en ondernemers zou kunnen leiden tot een betere gezamenlijke marketing, meer en een betere beleving en daardoor meer draagvlak voor de bescherming en natuurherstel van het Waddengebied. 'Beleving' is een breed onderwerp en kan worden gekoppeld aan begrippen zoals; toerisme, natuurbeleving, marketing etc. De grootste uitdaging is om mensen het Waddengebied te laten beleven op een manier waardoor zaken zoals het belang van het gebied en de bescherming daarvan mensen bijblijft. Als door middel van samenwerking meer mensen kunnen genieten van het wad, neemt de bekendheid van het werelderfgoed toe. Dit zou kunnen leiden tot meer begrip voor unieke waarden van het gebied en tot mond tot mond reclame. Voordat er daadwerkelijk tot actie kan worden overgegaan is er een inventarisatie nodig. Wat gebeurt er momenteel al in dit gebied, wat werkt er en wat werkt er niet? Deze rol is door ons ingevuld als onderdeel van de studiemodule LKZ3 32/33/34 VE van Van Hall/Larenstein. Dit rapport zal weergeven hoeveel aanbieders er momenteel actief zijn in het Waddengebied en welke activiteiten en/of arrangementen er worden aangeboden. Wat gaat hier over het algemeen goed en wat kan er nog worden verbeterd is ook een vraag die aan bod zal komen. Daarnaast wordt de rol van Werelderfgoedstatus tijdens het aanbod en de uitvoering van de activiteiten onderzocht.

Wij willen Taco van den Heiligenberg en Sjon de Haan bedanken voor het betrekken van ons bij dit project. Daarnaast willen we Peter Hofman en Evelien Jager bedanken voor de begeleiding tijdens het schrijven van dit rapport.

Juli 2014,
Leeuwarden

Lana Allertz
Rianne Pastoor
Mieke Vreugdenhil

Rapport Beleving in het Werelderfgoed Waddenzee

Een rapport geschreven voor de minor module LKZ3 32/33/34 VE

Auteurs

Lana Allertz 920909001
Rianne Pastoor 920106001
Mieke Vreugdenhil 880109102

Datum

10 juli 2014

Begeleiders

Sjon de Haan
Taco van den Heiligenberg
Peter Hofman
Evelien Jager

Samenvatting

Programma naar een Rijke Waddenzee wil werken aan een verbetering van beleving in het Waddengebied. Beleving in het Waddengebied is heel erg breed en om die reden is er een inventarisatie gemaakt van de aanbieders en activiteiten die plaatsvinden in het gebied. Dit onderzoek richt zich specifiek op wadbeleving in het Nederlandse Waddengebied en niet op eilandbeleving.

Een lijst met contactpersonen is opgesteld en met deze mensen is contact gezocht. Voor het inventariseren van het aanbod van wadbeleving is een questionnaire opgesteld met vragen over het aanbod van activiteiten in het Waddengebied, hindernissen en belemmeringen voor de aanbieders en de rol van de Werelderfgoedstatus tijdens de activiteit en de promotie. De aanbieders zijn gecontacteerd, via de telefoon of via e-mail, en geïnterviewd. De uitkomsten van de questionnaires zijn in het programma IBM Statistics SPSS 22 verwerkt. En via beschrijvende statistiek zijn de questionnaires verwerkt.

Uit de resultaten blijkt dat het aanbod van wadbeleving erg divers is. Op het gebied van wadlopen en varen (waaronder ook robbentochten en vissen vallen) is het grootste aanbod van activiteiten te vinden. Het aantal aanbiedingen van de verschillende activiteiten varieert per gebied. Zo is er op de eilanden meer aanbod dan aan de wal. In totaal hebben alle (n=43) ondervraagde aanbieders gemiddeld jaarlijks ruim 200.000 deelnemers mee met de verschillende activiteiten. Onder de aanbieders zijn een aantal grote te vinden, maar ook voldoende kleine aanbieders van activiteiten. Uit het onderzoek blijkt dat er veel samenwerkingsverbanden zijn tussen de verschillende aanbieders en andere organisaties. Dit heeft voornamelijk betrekking op materiaal en de opleiding van gidsen. Ook is er samenwerking op het gebied van overnachtingen, er zijn niet veel aanbieders die zelf overnachtingsmogelijkheden aanbieden. Wanneer dit niet aanwezig is worden de deelnemers vaak doorverwezen naar derden. De aanbieders zijn ook ondervraagd naar de opleiding van hun gidsen. Het grootste deel van de gidsen heeft een opleiding gevolgd, binnen hun eigen of andere organisatie.

Het grootste deel van de aanbieders noemt de Werelderfgoedstatus tijdens activiteiten en excursies, maar het is onbekend hoe diepgaand deze informatie is. Tijdens de promotie wordt de Werelderfgoedstatus wel regelmatig genoemd, vaak alleen in tekst maar in sommige gevallen ook met gebruik van het logo.

De aanbieders is ook gevraagd naar hindernissen en belemmeringen die ze mogelijk ondervinden tijdens de uitvoering of verdere ontwikkeling van hun activiteiten. De voornaamste punten die hieruit naar voren kwamen zijn de afgifte van vergunningen, de wet- en regelgeving, en te weinig vrijwilligers voor het leiden van de activiteiten.

Aansluitend aan het onderzoek is er internet research gedaan naar de vindbaarheid van waddenbeleving voor nationale en internationale toeristen. Op nationaal niveau is het redelijk eenvoudig om informatie te vinden over activiteiten in het gebied. Ook is er naar de internationale vindbaarheid van het Werelderfgoed Waddenzee gekeken. Hier blijkt het moeilijk om via zoekmachines op de Waddenzee uit te komen. Wanneer er wordt gezocht op de term Werelderfgoed dan is de eerste website UNESCO en van hieruit kan worden gezocht naar de Waddenzee. Het Waddengebied is niet als eerste te vinden, maar eerder de grote steden en toeristische plekjes.

Dit onderzoek kent ook een aantal beperkingen, voornamelijk op het gebied van de onderzoeksgroep en de informatieverzameling. De onderzoeksgroep bestaat uit een zo compleet mogelijke steekproef van de aanbieders in het gebied. Het kan echter voorkomen dat er geen

contact is geweest met enkele aanbieders. Redenen hiervoor kunnen zijn dat de aanbieder over het hoofd is gezien, er geen contact mogelijk was of dat de aanbieder niet binnen onze afbakening past. Een andere beperking is de manier van informatievoorziening. Voor onze informatie waren wij helemaal afhankelijk van de betrouwbaarheid van de informatie aangeleverd door de aanbieders. Binnen dit onderzoek is alleen gekeken naar het perspectief van de aanbieders. Als er meer duidelijkheid moet komen over bijvoorbeeld hoe de informatie over de Werelderfgoedstatus bij de deelnemers overkomt dan moeten deze mensen zèlf worden ondervraagd. Dit zou ook meer inzicht kunnen geven in de relatie tussen de Werelderfgoedstatus en de bescherming van het gebied en of de Werelderfgoedstatus belangrijk is voor nationale en internationale toeristen. Dit onderzoek heeft een aantal goede punten. Het is een van de eerste inventarisaties over wadbeleving in het gebied en kan een aanleiding zijn voor meer onderzoek naar dit onderwerp.

Rosse grutto's rusten uit op een Wadplaat. FOTO: Roef Mulder

Concluderend kan er worden gezegd dat er veel gebeurt in dit gebied. Het aanbod van activiteiten en de variatie daartussen is erg groot. De Werelderfgoedstatus is iets waar al van alles mee wordt gedaan, zowel in de promotie als in de activiteiten zelf. Verder zijn er veel nieuwe ontwikkelingen en er wordt enigszins samengewerkt tussen de aanbieders. Toch is er een aantal hindernissen en belemmeringen, die belemmerend werken om hun excursies verder te ontwikkelen of voor nieuwe aanbieders om zich te vestigen.

Aanbevelingen aan de opdrachtgever zijn: ondersteun het uitbreiden van wadbeleving aan de Waddenzeekust van de vaste wal. Op dat gebied zijn er veel kansen om te groeien en unieke excursies te ontwikkelen. Er worden veel activiteiten aangeboden op de eilanden, terwijl dit aan de wal beter kan. Dit kan er voor zorgen dat er meer ontwikkelingen kunnen plaatsvinden aan de wal met betrekking tot wadbeleving.

Op het moment wordt er niet veel samengewerkt tussen aanbieders op het gebied van verwijzen van toeristen. Als een aanbieder vol is wijst deze de toerist niet zo snel door naar een andere aanbieder. Geen rare reactie, omdat het bij de meeste aanbieders immers gaat om een commerciële activiteit. Voor de toerist is het echter minder leuk, want deze wil graag mee met een activiteit. Een systeem op basis van commissies zou hier een oplossing voor kunnen zijn.

De marketing op nationaal en internationaal gebied kan beter. Zeker voor internationale toeristen is het lastig om de Wadden op internet te vinden met algemene zoekwoorden. Een verbetering van de marketing zal waarschijnlijk leiden tot meer internationale toeristen in het gebied.

De vergunningverlening, wet- en regelgeving in het gebied is vrij streng en dit wordt door de aanbieders van de activiteiten vaak gezien als een hindernis of belemmering.

Hopelijk kunnen deze resultaten gebruikt worden om verder te werken aan beleving van het Werelderfgoed Waddenzee. Met deze kennis kan wellicht duurzaam toerisme in het Waddengebied worden gestimuleerd.

Inhoudsopgave

1. Inleiding.....	9
2. Methoden en technieken.....	10
3. Resultaten	12
3.1 Aanbod van activiteiten in het Waddengebied	12
3.2 De rol van Werelderfgoedstatus.....	12
3.3 Hindernissen en belemmeringen.....	14
4. Internet research naar Werelderfgoed Waddenzee.....	16
4.1 Nationale vindbaarheid van activiteiten in het Waddengebied	16
4.2 Internationale vindbaarheid van activiteiten in het Waddengebied.....	18
5. Discussie.....	19
5.1 Beperkingen van het onderzoek	19
5.2 Aanbevelingen voor vervolgonderzoek	19
6. Conclusie	20
7. Aanbeveling.....	21
Literatuurlijst.....	24
Bijlage I.....	25
Bijlage II.....	27
Bijlage III.....	33
Bijlage IV.....	34

1. Inleiding

De Waddenzee is een uniek natuurgebied dat gelegen is in drie verschillende landen, Nederland, Duitsland en Denemarken. Het is het grootste ononderbroken getijdesysteem in de wereld, gevormd door verschillende fysieke en biologische factoren. Het bestaat onder andere uit zandplaten, kwelders stranden en duinen. Het gebied is één van de belangrijkste op aarde voor trekvogels, jaarlijks bezoeken wel 12 miljoen vogels dit gebied (Laursen, *et al.*, 2009). In 2009 zijn het Nederlandse en Duitse deel van de Waddenzee aangewezen als Werelderfgoed. En in 2014 wordt ook het Deense deel van de Waddenzee toegevoegd aan de Werelderfgoedlijst (Waddensea Worldheritage, 2014). De Waddenzee is een internationaal erkend en gewaardeerd Werelderfgoed en dit moet natuurlijk zo blijven. Het moet ruimte bieden voor natuur maar ook voor de mens. Dit vraagt om creatieve en innovatieve oplossingen. Programma naar een Rijke Waddenzee dat bestaat uit overheden, natuurorganisaties en andere gebruikers van het Waddengebied probeert hier aan bij te dragen. Oplossingen moeten goed zijn voor de natuur maar ook voor de mensen die in het Waddengebied wonen, werken en recreëren.

Wadlopen is een populaire manier om de Waddenzee te beleven. FOTO: Wim Schoorlemmer

Het Programma naar een Rijke Waddenzee (PRW, 2010) wil werken aan de verbetering van de 'beleving' van het Waddengebied. Beleving heeft betrekking op o.a. toerisme, gastheerschap en natuurwaardering.

Onder beleving wordt verstaan de ervaring, kwaliteit, educatie en recreatie. Om dit te verbeteren is er eerst kennis nodig over welke activiteiten en arrangementen er nu worden aangeboden en wat mensen naar dit gebied trekt. Stap één om de beleving van het Waddengebied te bevorderen is het inventariseren van het aantal aanbieders van activiteiten en/of arrangementen die momenteel al plaats vinden in het Waddengebied, zowel langs de Nederlandse Wadden kust als op de Wadden eilanden zelf.

Naast het inventariseren van het aantal aanbieders zijn de volgende onderwerpen tijdens de inventarisatie mee genomen: het aantal aanbiedingen en de deelnemers van de activiteiten, samenwerkingsverbanden tussen verschillende aanbieders, het aanbieden van overnachtingsmogelijkheden, het noemen van de Werelderfgoedstatus, Werelderfgoedstatus als gebruik van promotie, of de gidsen/begeleiding een opleiding hebben gehad, of er momenteel nieuwe ontwikkelingen zijn en of er hindernissen en/of belemmeringen worden ondervonden.

Hoofdstuk twee laat zien hoe de inventarisatie is opgezet. Hoofdstuk drie geeft de resultaten van de inventarisatie weer. Hoofdstuk vier is de discussie. Hoofdstuk vijf geeft de conclusies van dit rapport weer en hoofdstuk zes bevat aanbevelingen.

2. Methoden en technieken

In dit hoofdstuk wordt beschreven hoe de inventarisatie is opgezet en is uitgevoerd. De inventarisatie is alléén gericht op het aanbod van activiteiten en/of arrangementen met de focus op wadbeleving in het Nederlandse Waddengebied. De activiteiten en/of arrangementen kunnen worden aangeboden aan zowel de Waddenkust als op de Waddeneilanden. Er is geprobeerd om alle aanbieders bij het onderzoek te betrekken. Er is geen onderscheid gemaakt tussen grote en kleine aanbieders. Alle vormen van aangeboden wadbeleving zijn meegenomen in de inventarisatie. De gegevens zijn geanonimiseerd om de identiteit van de aanbieders te beschermen.

Het onderzoek is begonnen met het inventariseren van zoveel mogelijk aanbieders van wadbeleving. Veel contacten zijn verkregen via Taco van den Heiligenberg of Sjon de Haan. Overige aanbieders zijn gevonden via internet. Ondertussen werd er een questionnaire samengesteld die alle onderwerpen van het onderzoek omvatte, zie bijlage I. Vervolgens is naar alle aanbieders een mail verzonden waarin het onderzoek werd toegelicht en gevraagd werd of zij mee wilden werken. De questionnaire werd meegezonden als bijlage zodat de aanbieders zich konden verdiepen in de vragen. Na deze mail is er contact opgenomen met de aanbieders om de vragen uit de questionnaire door te nemen. Met de meeste aanbieders is er telefonisch contact geweest. Tijdens het contact met de aanbieder werd ook gevraagd of zij nog andere voor ons belangrijke aanbieders van wadbeleving konden aanbevelen voor het onderzoek. Dit heeft geleid tot een zeer complete lijst van aanbieders in het Nederlandse deel van het Waddengebied. Het is niet zeker dat alle aanbieders zijn gecontacteerd, er kunnen dus een aantal aanbieders ontbreken in de inventarisatie. De aanbieders welke zijn gecontacteerd zullen niet met naam en toenaam worden genoemd. De naam van de aanbieders is vervangen door een code, welke niet herleid kan worden.

De uitkomsten van de inventarisatie zijn in het programma IBM Statistics SPSS 22 verwerkt en met behulp van beschrijvende statistiek uitgewerkt. De resultaten zijn weergegeven in grafieken welke zullen worden toegelicht.

De inventarisatie van het aantal aanbieders van activiteiten en/of arrangementen die momenteel worden aangeboden in het Waddengebied is onderverdeeld in een aantal onderwerpen: Aanbod van activiteiten in het Waddengebied, de rol van Werelderfgoedstatus, hindernissen en belemmeringen. Bij deze onderwerpen zijn vragen opgesteld in de questionnaire. De resultaten worden per onderwerp weergegeven. In de conclusie wordt per onderwerp een beschrijving gegeven en wordt er vast gesteld wat er goed gaat en wat kan er nog worden verbeterd.

De onderwerpen van het onderzoek worden hieronder besproken. Per onderwerp wordt beschreven hoe het onderzoek is uitgevoerd en wat voor hulpmiddelen er gebruikt zijn.

De drie onderwerpen van het rapport luiden:

Aanbod van activiteiten in het Waddengebied

Bij dit onderwerp werd er gekeken naar welke activiteiten met betrekking tot wadbeleving er worden aangeboden in het Waddengebied. Daarnaast is gekeken naar het aantal aanbiedingen van de activiteiten en hoeveel deelnemers er meegaan met een activiteiten van de aanbieders. Ook is er gekeken of de gidsen die de activiteiten begeleiden zijn opgeleid. Tevens is er gekeken naar het aanbod van overnachtingsmogelijkheden eventueel in combinatie met de activiteit. Ook is er gekeken of er samenwerkingsverbanden zijn tussen de verschillende aanbieders.

Er is onderzoek gedaan aan de hand van persoonlijk contact met de aanbieders. Ook is er contact opgenomen met gemeenten en VVV's in het gebied of is er een internetstudie naar gedaan.

De rol van Werelderfgoedstatus

Bij dit onderwerp werd er gekeken of de Werelderfgoedstatus wordt gebruikt voor promotie van de activiteiten. Dit kan bijvoorbeeld gaan om de benoeming op websites of folders. Daarnaast is er gekeken naar het percentage bezoekers dat daadwerkelijk iets meekrijgt van de Werelderfgoedstatus.

Er is onderzoek gedaan aan de hand van contact met de aanbieders en door middel van een internetstudie.

De Waddenzee is een bron van rust en voedsel voor veel vogels, zoals deze bontbekplevier. FOTO: Roef Mulder

Hindernissen en belemmeringen

Bij dit onderwerp werd aan de aanbieders gevraagd of zij hindernissen of belemmeringen ervaren tijdens het aanbieden en uitoefenen van de activiteiten of bij de verdere ontwikkeling daarvan. Voorbeelden van mogelijke hindernissen zijn geld, materiaal, samenwerking of vergunningen.

Internet survey

Er is ook onderzoek gedaan naar de promotie van het Werelderfgoed Waddenzee in Nederland voor nationale en internationale toeristen. Aan de hand van een internet survey is de vindbaarheid van activiteiten in het Nederlandse deel van het Waddengebied onderzocht.

De zoektermen waarop gezocht is;

Nationaal: uitstapjes/dagje uit, uitjes/weekend weg, natuur/sportieve activiteiten, Werelderfgoederen in Nederland.

Internationaal : Wadden/Dutch Wadden Sea/Wadden Islands/ Wadden Sea tourism/Wadden Sea Islands/ holiday Europe/beautiful spots Europe/activities Europe/nature Europe World heritage Europe/World heritage sites Europe /Activities world heritage/Activities world heritage booking

3. Resultaten

Dit hoofdstuk beschrijft de resultaten verzameld uit de questionnaires, internetstudies en persoonlijk contact met de aanbieders. Deze zijn uitgewerkt in drie onderwerpen: aanbod van activiteiten in het Waddengebied, de rol van de Werelderfgoed status, hindernissen en belemmeringen. De bijbehorende grafieken zijn te vinden in de bijlagen. In bijlage II zijn de grafieken over het aanbod van activiteiten in het Waddengebied te zien, in bijlage III zijn de grafieken over de rol van de Werelderfgoed status te zien en in bijlage IV de bijbehorende grafieken van de hindernissen en belemmeringen.

3.1 Aanbod van activiteiten in het Waddengebied

De volgende paragraaf beschrijft het aanbod van de verschillende activiteiten die zijn te vinden in het Waddengebied. Verder worden de aanbiedingen van activiteiten in de verschillende regio's weergegeven, met het aantal excursies en deelnemer cijfers.

Aanbod per categorie

Er zijn veel verschillende soorten activiteiten die worden aangeboden in het Waddengebied. Het aanbod van wadbeleving is daarom in zes categorieën verdeeld. De verschillende categorieën zijn: wadlopen, vogel spotten, varen, culinair/zang/dans, sportief en kwelder. Zo kan er duidelijk overzicht gecreëerd worden van het totale aanbod van wadbeleving in het Waddengebied. Onder bijvoorbeeld de categorie varen vallen ook andere activiteiten zoals robbentochten, droogvaltochten, rondvaarten en eilandhoppen. Andere activiteiten zoals kanoën, sportvissen en zeilen vallen onder de categorie sportief. Het totaal van gecontacteerde aanbieders bedraagt 43.

Veel aanbieders hebben een breed aanbod en bieden meerdere activiteiten aan die vallen onder verschillende categorieën. In figuur 1 (bijlage II) is het aanbod af te lezen, wadlopen en varen zijn de meest aangeboden activiteiten. In de categorie culinair/zang /dans is het aanbod beperkt. In totaal wordt wadlopen door 25 aanbieders aangeboden en vaar activiteiten door 19 aanbieders.

Aantal aanbiedingen van wad activiteiten

Uit figuur 2 (bijlage II) aanbiedingen van wadbeleving in Noord Holland, figuur 2.1 aanbiedingen van wadbeleving in Friesland, figuur 2.2 aanbiedingen van wadbeleving in Groningen, figuur 2.3 aanbiedingen van wadbeleving op de eilanden en figuur 2.4 aanbiedingen van wadbeleving in het hele gebied blijkt dat het grootste aanbod van wadbeleving is te vinden op de Waddeneilanden. Dit is een logisch gevolg als er gekeken wordt waar Waddentoerisme zich bevindt. De eilanden trekken jaarlijks veel toeristen aan, 4,8 miljoen toeristen in 2007 inclusief de Noordzeekust (Brandt & Wollesen, 2009). Daarom is het logisch dat de meeste aanbieders op die plek hun activiteiten aanbieden. Verder is de infrastructuur (wegen, openbaar vervoer) over het algemeen veel beter geregeld naar de Waddeneilanden, dan naar de aanbieders die langs de Waddenkust te vinden zijn. Op de eilanden zijn ook de grotere aanbieders te vinden, dit zijn voornamelijk de natuurcentra, Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten.

Jaarlijks aantal deelnemers per aanbieder

Elke aanbieder biedt verschillende activiteiten aan voor verschillende aantallen deelnemers en verschillende doelgroepen. Zo worden er activiteiten voor grote groepen aangeboden maar ook voor kleine groepen met bijvoorbeeld een totaal van vier personen. In het aantal jaarlijkse

deelnemers per aanbieder zitten erg grote verschillen. Zo kunnen er jaarlijks veel activiteiten met weinig deelnemers worden aangeboden of jaarlijks weinig activiteiten maar dan wel voor grote groepen. Het totaal van alle deelnemers van alle gecontacteerde aanbieders gemiddeld per jaar was 214.453, zie figuur 3 (bijlage II). Dit cijfer is gebaseerd op de cijfers die de aanbieders hebben vrijgegeven.

Samenwerkingsverbanden tussen aanbieders

Van alle 43 aanbieders hebben 38 aanbieders (88%) een samenwerkingsverband met andere aanbieders/bedrijven of organisaties. Van het totaal aantal aanbieders hadden vijf aanbieders geen samenwerkingsverbanden. Onder het begrip samenwerkingsverband valt ook de samenwerking met de VVV kantoren in de regio's. Ook de gidsen die bij grote drukte invallen bij andere aanbieders. Het uitlenen van materiaal en schepen wordt ook onder het begrip samenwerkingsverband verstaan. Verder kan er uit figuur 4 (bijlage II) afgelezen worden dat er over het algemeen samenwerkingen zijn tussen de verschillende aanbieders.

Overnachtingsmogelijkheden

Er zijn niet veel aanbieders die zelf overnachtingsmogelijkheden aanbieden, zie figuur 5 (bijlage II). Dit wordt vaak geregeld via derden, andere bedrijven waar de aanbieders goede contacten, of in sommige gevallen contracten mee hebben. Wanneer dit via andere bedrijven wordt geregeld zien sommige aanbieders dit ook als een samenwerkingsverband. De aanbieders die zelf de mogelijkheid tot overnachting aanbieden organiseren dit bijvoorbeeld op hun eigen schip of bij hun eigen bed and breakfast. De categorie die zelf geen overnachtingsmogelijkheden aanbieden maar dit via derden organiseren is de grootste groep, met een totaal van 19 (44%) van de 43 aanbieders. Er zijn maar negen aanbieders (21%) die eigen overnachtingsmogelijkheden aanbieden.

Opleiding gids

Veel aangeboden excursies worden begeleid door een gids. Vaak geeft een gids informatie tijdens de activiteit, bijvoorbeeld een wadlooptocht, maar een gids kan ook een meer passievere rol hebben, zoals bij een robbentocht. Het is interessant om te weten of deze gidsen een bepaalde vorm van opleiding hebben gehad. Als gidsen een opleiding hebben gehad (op wat voor manier dan ook, maar wel gericht op het geven van activiteiten in het Waddengebied) kan er vanuit worden gegaan dat deze gidsen veel kennis hebben over het Waddengebied en iets weten over de Werelderfgoedstatus van de Waddenzee.

De grotere aanbieders in het Waddengebied bieden vaak een eigen opleiding aan, zoals Ecomare en Natuurcentrum Ameland dit doen voor de eigen gidsen. Ecomare biedt ook samen met de Vereniging voor Beroepschartervaart (BBZ) en de Waddenvereniging een cursus aan voor schippers en bemanningsleden van de bruine zeilvloot over het Werelderfgoed Waddenzee. Deelnemers leren meer over het gebied zelf, zoals aanspoelsels, vogelsoorten en cultuurhistorie, maar ook over Werelderfgoed (Ecomare, 2014). Ook de Waddenvereniging verzorgt een eigen opleiding voor de gidsen. De gidsen worden elk jaar een weekend en een midweek geschoold in alle facetten van het wad, waaronder ook de Werelderfgoedstatus (Waddenvereniging, 2014). De grotere wadlooporganisaties verzorgen ook opleidingen voor de eigen gidsen en voor kleinere wadlooporganisaties. Gidsen van wadlooporganisaties moeten sowieso een opleiding hebben gevolgd en deze met goed gevolg hebben afgerond voordat zij met deelnemers een wadlooptocht mogen ondernemen. De hoeveelheid mensen die een gids dan mee mag nemen is afhankelijk van de gevolgde opleiding van de gids.

Het grootste deel van de aanbieders (23 aanbieders, 54%) heeft opgeleide gidsen, dit is te zien in figuur 6 (bijlage II). Deze gidsen hebben een opleiding gevolgd binnen hun eigen organisatie, of bij een organisatie waar mee samen wordt gewerkt. Bij 6 (14%) van de aanbieders zijn er deels opgeleide gidsen aanwezig. Deels opgeleide gidsen betekent dat niet alle gidsen van de aanbieder

een opleiding hebben gevolgd. Bij het overige deel, 14 (33%) van de aanbieders zijn er geen opgeleide gidsen aanwezig. Maar dit hoeft uiteraard niet te betekenen dat deze gidsen niet kundig zijn. Mensen kunnen ook kennis hebben door eigen interesse, ervaring en zelfscholing, of door overlevering, doordat ze deze informatie hebben meegekregen van een ander persoon.

Veel Wadgidsen hebben vaak een opleiding gehad. FOTO: Wim Schoorlemmer

3.2 De rol van Werelderfgoedstatus

Een deel van het onderzoek gaat over het gebruik van de Werelderfgoedstatus tijdens het aanbieden en uitvoeren van de activiteiten. Deze paragraaf beschrijft de benoeming van Werelderfgoed tijdens de excursie en het gebruik van Werelderfgoed tijdens de promotie van activiteiten. Hierin is een onderscheid gemaakt tussen het noemen van de Werelderfgoedstatus in woord en gebruik van het logo.

Benoeming Werelderfgoed tijdens de activiteit

Het benoemen van de Werelderfgoedstatus is erg belangrijk om het nationale en internationale belang van het gebied aan te kaarten. Als dit op een goede manier gebeurt wordt het voor mensen ook duidelijker waarom dit gebied beschermd moet worden. Het noemen van de Werelderfgoedstatus tijdens de activiteit is daarom erg belangrijk. Gelukkig noemt het grootste deel van de aanbieders de Werelderfgoedstatus tijdens de excursie, namelijk 35 aanbieders (81%) zie figuur 7 (bijlage III). Echter is onbekend wat de diepgang is van deze benoeming. Sommige aanbieders beginnen hun excursie met een uitgebreide uitleg over de Werelderfgoedstatus, terwijl andere aanbieders het alleen kort noemen. Wel gaven bijna alle aanbieders aan dat zij wanneer deelnemers er naar vragen wel in staat zijn om vragen over de Werelderfgoedstatus te beantwoorden.

Uit de gegevens van paragraaf 3.1 blijkt dat er jaarlijks ongeveer 214.453 deelnemers zijn voor de verschillende activiteiten. Van deze bezoekers krijgt 81% informatie over de Werelderfgoedstatus van de Waddenzee, kortom 174.565 deelnemers krijgen informatie over de Werelderfgoedstatus.

Werelderfgoed als promotie voor activiteiten

De Werelderfgoedstatus van de Waddenzee kan werken als een aantrekkingskracht voor toeristen, zowel nationaal als internationaal. Om die reden gebruikt een groot deel van de aanbieders de Werelderfgoedstatus in zijn of haar promotie, zie figuur 8 (bijlage III). Van de aanbieders gebruiken er zeven (16%) het logo van Waddenzee Werelderfgoed. Dit zijn voornamelijk de grote, niet-

commerciële aanbieders, zoals Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer. Aanbieders met een commerciële activiteit, zoals een robbentocht, varen of waddentocht mogen het logo niet gebruiken. Deze aanbieders noemen over het algemeen wel de Werelderfgoedstatus, maar dan in woord. Dit doen 23 aanbieders (54%). Het overige deel (13 aanbieders, 30%) gebruiken de Werelderfgoedstatus niet in hun promotie.

3.3 Hindernissen en belemmeringen

Aanbieders in het Waddengebied hebben soms te maken met hindernissen en belemmeringen in de uitvoering van hun werk. Soms zijn de problemen die de aanbieders ondervinden heel erg specifiek gericht tot een bepaalde groep, maar weer andere hindernissen en belemmeringen worden door meerdere aanbieders ondervonden. In de hierop volgende tekst worden de ondervonden hindernissen en belemmeringen beschreven, zie figuur 9 in bijlage IV. Wat is precies de hindernis of belemmering die de aanbieder ondervindt, en wat voor invloed heeft deze op het bedrijf?

Ja, wij ondervinden hindernissen en belemmeringen – Aangegeven door een van de aanbieders, de hindernissen en belemmeringen die deze aanbieder ondervond zijn niet verder gespecificeerd.

Ja, vergunningen – Het verkrijgen en/of aanvragen van vergunningen is een van de grootste problemen aangegeven door de aanbieders. Zeven (16%) van de aanbieders zijn van mening dat het aanvragen en verkrijgen van vergunningen problematisch kan zijn. Voorbeelden zijn het niet krijgen van een wadloop/zwerftocht-vergunning voor een gebied dat makkelijker te bereiken is, of voor gebieden/acties die worden aangemerkt als gevaarlijk door het bevoegd gezag, terwijl deze dat helemaal niet zijn vanuit de ogen van de aanbieder. Een ander probleem met vergunningen dat een aantal keer genoemd werd door aanbieders is de aanvraag van een vergunning voor voormalige vissersschepen. Deze (ex)vissers gaan met een groep deelnemers vanaf een schip vissen met hengels, soms ook met een sleepnet. Omdat dit gebeurt op een vissersschip hebben deze een vergunning vanuit de visserijwet nodig. Deze is erg prijzig, en die kosten zijn door de vissers bijna niet op te brengen als ze alleen maar excursies aanbieden en verder niet commercieel vissen. Ook de tijd en rompslomp die de aanvraag van vergunningen met zich meebrengen worden genoemd als een hindernis of belemmering.

Ja, financiën – Vier (9%) van de aanbieders hebben aangegeven hindernissen en belemmeringen te ondervinden op het gebied van financiën. Dit betreft voornamelijk het niet kunnen uitbreiden omdat dit heel prijzig is of de aanvraag van dure vergunningen. Voor sommige ondernemers wegen de kosten niet op tegen de baten.

Ja, wet en regelgeving – Deze hindernis/belemmering heeft dezelfde strekking als de vergunningen. Negen (21%) van de aanbieders hebben problemen met wet en regelgeving. Dit betreft voornamelijk het niet mogen komen in bepaalde gebieden en verboden op bepaalde activiteiten.

Ja, samenwerking met andere partijen – Eén (2%) van de aanbieders ondervindt hindernissen en belemmeringen voor de samenwerking met andere partijen. Deze aanbieder wil graag met andere partijen samenwerken, maar dit komt helaas niet echt van de grond.

Ja, te weinig vrijwilligers – Een ander genoemd probleem is het tekort aan vrijwilligers. Veel van de bezoekerscentra op de Wadden, wadlooporganisaties en andere organisaties zijn voor het geven van hun excursies voor een groot deel afhankelijk van vrijwilligers. Vijf (12%) aanbieders hebben aangegeven dat ze eigenlijk te weinig vrijwilligers hebben voor het geven van hun excursies, terwijl er wel vraag is naar de excursies.

Ja, gebruik WH logo – Eén aanbieder (2%) wil graag gebruik maken van het Werelderfgoed logo voor hun activiteiten en promotie. Helaas zijn er veel strenge regels aan het gebruik van dit logo verbonden. Het logo mag bijvoorbeeld niet gebruikt worden als het gaat om een commerciële

activiteit. Dit betekent dus dat op dit moment alle particuliere aanbieders geen gebruik mogen maken van het logo.

Ja, weinig vraag – Aanbieders bieden vaak heel erg leuke excursies aan, maar twee (5%) aanbieders merken dat er weinig vraag is naar deze excursies. Daarom vinden deze excursies veel minder plaats dan de aanbieder eigenlijk zou willen. Wat de exacte reden is waarom mensen niet meegaan met deze excursies is onbekend, onvoldoende marketing kan een oorzaak zijn.

Ja, weinig overnachtingsplaatsen – Vaak bieden een aanbieders via derden overnachtingsplaatsen aan. Eén (2%) van de aanbieders ondervindt dat er soms te weinig overnachtingsplaatsen zijn voor de mensen die deelnemen aan de activiteit.

Ja, verstoring van het gebied – De laatste genoemde hindernis/belemmering is verstoring van het gebied. Dit betreft voornamelijk aanbieders van robbentochten. Het doel van deze tochten is het zien van de robben, maar als deze worden verstoord door activiteiten in het gebied is de kans om robben te zien veel kleiner. Deze hindernis/belemmering werd door één (2%) van de aanbieders genoemd.

Nee, wij ondervinden geen hindernissen en belemmeringen – Verder zijn er 11 aanbieders (26%) die geen hindernissen en belemmeringen ondervinden.

Een excursie op een vissersboot. FOTO: Roef Mulder

4. Internet research naar Werelderfgoed Waddenzee

Om een indruk te krijgen hoe de verschillende vormen van wadbeleving op internet gevonden kunnen worden is er internet research gedaan naar de vindbaarheid van activiteiten die plaats vinden in het Nederlandse deel van het Waddengebied. Er is gekeken naar de vindbaarheid vanuit Nederland maar ook vanuit andere landen. Er is met steekwoorden gezocht op verschillende zoeksites zoals Google en ook de zoek instellingen zijn aangepast (taal, locatie etc.). De vindbaarheid van verschillende activiteiten zal hieronder kort worden beschreven. Daarnaast is er research gedaan naar informatie over het Waddengebied als UNESCO Werelderfgoed. Er is weer gekeken naar de zoekresultaten vanuit Nederland en vanuit andere landen.

4.1 Nationale vindbaarheid van activiteiten in het Waddengebied

Activiteiten die in het Nederlandse deel van het Waddengebied worden aangeboden zijn op internet goed te vinden als er specifiek woorden zoals Waddengebied/Wadden/Wad/Wadden eilanden in de zoekterm worden gebruikt. Er wordt een ruim aanbod gegeven van activiteiten, excursies, tochten en evenementen. De activiteiten kunnen vrijwel direct geboekt worden via de website die de activiteit aanbiedt, soms kan dit via een andere link of contactgegevens.

Overnachtingsmogelijkheden in het Waddengebied kunnen ook goed gevonden worden. Het aanbod op de Wadden eilanden is groot, langs de kust is het aanbod minder groot. Er wordt bijna altijd wel genoemd op de website dat het Waddengebied, waar de activiteiten plaats vinden, op de Werelderfgoedlijst van UNESCO staat.

Als er niet specifiek met woorden zoals hierboven aangegeven wordt gezocht zijn activiteiten die in het Nederlandse deel van het Waddengebied worden aangeboden op internet niet goed te vinden. Als er bijvoorbeeld met de steekwoorden uitstapjes/dagje uit, uitjes/weekend weg natuur/sportieve activiteiten wordt gezocht komt het Waddengebied niet vaak voor bij aanbiedende websites. Vaak worden er activiteiten in natuurgebieden, steden, vakantieparken en attractieparken aangeboden. Dit zijn bekende aanbieders die jaarlijks veel publiek trekken.

Werelderfgoed

Als er vanuit Nederland wordt gezocht naar Werelderfgoederen in Nederland komt het Waddengebied uiteraard voor in de lijst. Meestal wordt er verwezen naar websites zoals UNESCO en Wikipedia of Natuurorganisaties. Dit zijn vaak informatieve sites en er wordt weinig doorverwezen naar booking sites.

4.2 Internationale vindbaarheid van activiteiten in het Waddengebied

Informatie over het Nederlandse deel van het Waddengebied is – als je van buiten Nederland komt - op internet goed te vinden als er specifieke woorden zoals Wadden/Dutch Wadden Sea/Wadden Islands in de zoekterm worden gebruikt. Meestal wordt er verwezen naar Wikipedia, andere informatieve sites of al enkele aanbieders van activiteiten.

Activiteiten die in het Nederlandse deel van het Waddengebied worden aangeboden zijn van buiten Nederland op internet goed te vinden als er specifieke woorden zoals Wadden Sea tourism/Wadden

Sea Islands in de zoekterm worden gebruikt. Verschillende booking sites verschaffen informatie over het gebied en er kan vrijwel altijd geboekt worden, anders kan dit via een andere link. De tekst op deze sites kan vaak in verschillende talen weergegeven worden (Engels, Duits en Nederlands).

Als er niet specifiek met woorden zoals hierboven aangegeven wordt gezocht zijn activiteiten die in het Nederlandse deel van het Waddengebied worden aangeboden vanuit het buitenland op internet niet goed te vinden. Als er bijvoorbeeld met de steekwoorden holiday Europe/beautiful spots Europe/activities Europe/nature Europe wordt gezocht komt het Waddengebied niet vaak voor bij aanbiedende websites. Vaak worden er activiteiten in bekende natuurgebieden, grote steden, vakantieparken en attractieparken aangeboden. Dit zijn bekende aanbieders die jaarlijks veel publiek trekken.

Werelderfgoed

Als er van buiten Nederland wordt gezocht naar Werelderfgoed in Europa met de woorden World heritage Europe/World heritage sites Europe wordt er veel informatie gevonden over Werelderfgoed in Europa. Meestal wordt er verwezen naar Wikipedia of Unesco sites. Helaas staat het Nederlandse deel van het Waddengebied niet vaak bovenaan de lijst.

Als er van buiten Nederland specifiek wordt gezocht naar activiteiten die worden aangeboden in een Werelderfgoed gebied met de woorden Activities world heritage/Activities world heritage booking worden er weinig Nederlandse activiteiten aangeboden.

Een schoolklas op excursie over het leven in de Waddenzee in de haven van Lauwersoog. FOTO: Christiaan Kooistra

5. Discussie

In dit hoofdstuk worden de kritische noten van dit onderzoek uitgewerkt. Het eerste deel van dit hoofdstuk beschrijft de beperkingen van het onderzoek. Een kritische noot over het eigen werk en de onderzoeksgroep. Daarna volgt een aantal aanbevelingen voor een mogelijk vervolgonderzoek. Hoe kan er verder worden gewerkt met dit onderzoek en wat moet er mogelijk nog verder worden onderzocht? De goede punten van het onderzoek worden als laatste weergegeven.

5.1 Beperkingen van het onderzoek

Zoals bij elk onderzoek waren er ook bij dit onderzoek over wadbeleving in het Waddengebied een aantal beperkingen. Deze beperkingen gaan voornamelijk over de onderzoeksgroep en de manier van informatieverzameling. De manier van informatieverzameling was voornamelijk via telefonisch contact, en in sommige gevallen via de email. Echter is het nooit zeker hoe oprecht de mensen zijn die gesproken worden. In sommige gevallen kan het voor de aanbieder juist voordelig zijn om niet eerlijk te zijn over bepaalde gegevens, bijvoorbeeld deelnemersaantallen. Deze deelnemersaantallen vallen namelijk onder de vergunning en worden gecontroleerd door het bevoegd gezag. Dit punt was een van de redenen om te kiezen voor het anonimiseren van de verzamelde gegevens. Dit is ook mede gedeeld aan alle aanbieders die geïnterviewd zijn voor dit onderzoek. Maar zelfs met al deze maatregelen is de betrouwbaarheid van de verzamelde gegevens niet helemaal bewezen.

Zeehonden kijken op de Waddenzee is een mooie beleving. FOTO: Klaas Kreuijer

De onderzoeksgroep bestaat uit een selecte steekproef, de aanbieders zijn door de auteurs van dit rapport geselecteerd op geschiktheid en of ze binnen de afbakening van het onderzoek passen. Het kan zijn dat bepaalde aanbieders niet zijn ondervraagd en dus niet voorkomen in de inventarisatie. Dit kan verschillende redenen hebben, bijvoorbeeld dat de aanbieder niet binnen de afbakening past, niet bereikbaar was om mee te werken of dat de aanbieder niet is gevonden. De inventarisatie is zo goed mogelijk uitgevoerd maar het kan natuurlijk zijn dat er een aanbieder over het hoofd is gezien. De onderzoeksgroep kan echter zeker als representatief worden gezien voor het aanbod van wadbeleving in het Nederlandse gedeelte van het Waddengebied.

De gegevens die zijn verwerkt in de grafieken zijn in veel gevallen schattingen van de aanbieder zelf. Om die reden zijn ze gebruikt als indicatie en niet als harde gegevens. Voor een harde conclusies zouden de concrete gegevens moeten worden opgevraagd bij de aanbieders en het bevoegd gezag. Aan de hand van die gegevens kunnen er hardere conclusies worden getrokken.

5.2 Aanbevelingen voor vervolgonderzoek

Bij dit onderzoek is er alleen gekeken vanuit het perspectief van de aanbieders en in de conclusies wordt voornamelijk gebruik gemaakt van de gegevens aangeleverd door de aanbieders. Maar als er meer duidelijk moet worden over hoe bijvoorbeeld de informatie over de Werelderfgoedstatus bij de deelnemers van activiteiten overkomt moeten deze deelnemers zelf ondervraagd worden. Dit geeft een extra dimensie aan de gegevens die verzameld zijn tijdens dit onderzoek.

Tijdens dit onderzoek is er vanuit gegaan dat kennis over het gebied en de Werelderfgoedstatus meehelpt aan de bescherming van het gebied. Als mensen weten hoe belangrijk en uniek het gebied is zijn zij mogelijk meer gemotiveerd om dit gebied ook te beschermen. Maar eigenlijk is dit niet zeker of onderbouwd met daadwerkelijke cijfers. Het is daarom heel erg belangrijk om dit punt verder te onderzoeken in een vervolgonderzoek.

Tijdens dit onderzoek is er ook gekeken naar de promotie van de activiteiten en of de aanbieders ook de Werelderfgoedstatus van het gebied gebruiken voor eigen promotie. Er is ook gekeken naar de promotie en vindbaarheid van het Werelderfgoed Waddenzee voor internationale en nationale toeristen. Het is echter niet bekend of alleen de Werelderfgoedstatus een trekker is voor (internationale) toeristen, of dat er meerdere redenen zijn om het gebied te bezoeken. Een vervolgonderzoek naar de redenen waarom (internationale) toeristen het gebied bezoeken is daarom erg interessant.

Een excursie over zeegras op 't Balgzand. FOTO: Christiaan Kooistra.

Dit onderzoek heeft veel goede punten. Het is een van de eerste inventarisaties naar wadbeleving in het Nederlandse gedeelte van het Waddengebied. Samen met de verzamelde gegevens geeft het een goede eerste indicatie van wat er allemaal gebeurt in het gebied, hoeveel mensen meegaan met de excursies en hoeveel mensen iets meekrijgen over de Werelderfgoedstatus van de Waddenzee. Het onderzoek is uiteraard niet compleet, er zijn nog veel mogelijkheden voor vervolgonderzoek en verdieping!

6. Conclusie

In dit hoofdstuk wordt de conclusie van het onderzoek gegeven. Er zal een korte opsomming worden gegeven van de resultaten welke leiden tot een aantal conclusies.

Aanbod van activiteiten in het Waddengebied

Er is onderzoek gedaan naar het aanbod van wadbeleving in het Nederlandse gedeelte van het Waddengebied. Er worden veel verschillende vormen van wadbeleving aangeboden. Dit aanbod is onderverdeeld in zes categorieën: wadlopen, vogel spotten, varen, culinair/zang/dans, sportief en kwelder. Er is een grote diversiteit van aanbieders, zowel grote aanbieders als kleine aanbieders zijn actief in het gebied. Tussen de aanbieders onderling vindt wel samenwerking plaats, echter niet op grote schaal. Het aantal deelnemers dat gemiddeld meedoet aan activiteiten is ruim 200.000, gebaseerd op gegevens aangeleverd door de gecontacteerde aanbieders. Veel gidsen die activiteiten begeleiden zijn opgeleid. Dit betekent dat zij over veel kennis van het gebied beschikken en dit kunnen overdragen naar de deelnemers.

De rol van Werelderfgoedstatus

Van het totale deelnemers van de activiteiten in het Waddengebied krijgt ruim 80% te horen dat het gebied de Werelderfgoedstatus heeft ontvangen. Dit wil zeggen dat jaarlijks ongeveer 175.000 deelnemers informatie krijgen over het Waddengebied en de Werelderfgoedstatus. Op veel websites en folders van de aanbieders wordt de status van Waddengebied ook beschreven. Of dit daadwerkelijk tot meer aantrekking van bezoekers leidt is niet duidelijk. Het logo van het Werelderfgoedstatus kan niet zondermeer gebruikt worden voor promotie omdat hier strenge regels aan verbonden zijn.

Hindernissen en belemmeringen

Er worden verschillende hindernissen en/of belemmeringen ondervonden door de aanbieders. Voorbeelden hiervan zijn: vergunningen, wet en regelgeving, te weinig vrijwilligers, samenwerking met andere partijen, het gebruik van het Werelderfgoed logo, verstoring van het gebied, te weinig overnachtingsplaatsen, financiën, of te weinig vraag naar de aangeboden activiteit.

Eigen verwachtingen

De eigen verwachtingen van de onderzoekers over de resultaten waren anders. Er werd verwacht dat er veel meer aanbieders zouden zijn op het gebied van wadbeleving. Het was moeilijk om alle aanbieders te vinden en te contacteren, vooral de kleinere particuliere aanbieders. Daarvan werd gedacht dat hier al wel een overzicht van bekend was. Het aanbod van wadbeleving was wel naar verwachting, wadlopen en vaartochten komen op de eerste plaats en zijn erg populair. De grote verrassing was het culinaire aspect zoals culinair wadlopen, dit is een nieuw concept op het gebied van wadbeleving. Echter werd er gedacht dat de informatieverbreiding van het Werelderfgoedstatus veel groter zou zijn, hierover werd meer diepgang tijdens de activiteiten verwacht. De resultaten over hindernissen en belemmeringen waren naar verwachting, vergunningen en wet en regelgeving zijn vaak een struikelblok.

Hopelijk kunnen deze resultaten gebruikt worden om verder te werken aan beleving van het Werelderfgoed Waddenzee. Met deze kennis kan wellicht duurzaam toerisme in het Waddengebied worden gestimuleerd.

7. Aanbeveling

In dit hoofdstuk worden aanbevelingen gedaan aan de opdrachtgever van dit onderzoek, over hoe er verder gewerkt kan worden met de resultaten van dit onderzoek. In de aanbevelingen is een persoonlijke noot van de studenten verwerkt.

Het aanbod van wadbeleving op de Wadden eilanden is erg breed. Er worden veel verschillende activiteiten aangeboden en er zijn ook verschillende combinaties van activiteiten mogelijk. Overnachtingsmogelijkheden zijn er ook voldoende aanwezig en dit kan meestal geregeld worden via de aanbieder, anders kan dit ook via derden worden geregeld. Het aanbod van wadbeleving aan de Wadden kust is beperkt. Er worden wel activiteiten en arrangementen aangeboden maar deze aantallen zijn veel minder. Wadbeleving aan de Wadden kust heeft dus nog kansen om te groeien en meer mensen naar deze regio's te trekken.

Het aanbod van overnachtingsmogelijkheden aan de Wadden kust en op de kleinere Wadden eilanden (Schiermonnikoog, Vlieland) is soms schaars. Er missen met name accommodaties voor grote groepen mensen. Door deze mogelijkheid te realiseren en een uitgebreider arrangement aan te bieden kunnen er grotere groepen mensen naar deze regio's worden aangetrokken.

Het aanbod van activiteiten in combinatie met culinaire aspecten is beperkt. Er zijn wel een aantal aanbieders gevonden van culinaire aspecten maar deze aantallen zijn zeer klein. Sommige activiteiten van andere aanbieders worden gecombineerd met een ontbijt/lunch of diner met streekproducten afkomstig uit het Waddengebied maar dit gebeurt niet op grote schaal. Culinaire wadbeleving in het Nederlandse gedeelte van het Waddengebied heeft dus nog kansen om te groeien. Dit zou goed kunnen in samenwerking met andere aanbieders in het gebied.

Kokkels worden op de Waddenzee op ambachtelijke wijze met de hand gewonnen. FOTO: Rienk Nadema

De marketing en promotie van het Waddengebied kan beter, voornamelijk op internationaal niveau. Betere en meer internationale marketing over het gebied kan leiden tot meer bekendheid en uiteindelijk ook meer bezoekers. Het zal dan waarschijnlijk meer mensen trekken die het gebied willen ervaren, aan een activiteit van willen deelnemen en iets willen leren van het gebied. Een manier om dit te realiseren is bijvoorbeeld het opzetten van een internationale website voor het Nederlandse Waddengebied, waar informatie over het gebied te vinden is, bereikbaarheid van het gebied en welke excursies er worden aangeboden.

Bij drukte in het hoogseizoen worden deelnemers van activiteiten niet doorverwezen naar andere aanbieders. Dit vlak is nog steeds erg competitief en hierin kan wel verandering komen. Zo kan een sterker samenwerkingsband tot stand komen. Een systeem op basis van commissies zijn hiervoor

een oplossing kunnen zijn. De VVV's kunnen hier een belangrijke rol in spelen. Betere of meer samenwerking tussen de verschillende aanbieders in het Waddengebied zou kunnen leiden tot betere faciliteiten met een betere aansluiting. Er kunnen uitgebreidere activiteiten aangeboden worden met bijvoorbeeld meer culinaire aspecten. Door meer aanbod met andere uitgangspunten kan er ook ander soort publiek naar het gebied worden getrokken. Een leuk en gevarieerd aanbod kan een extra trigger zijn voor mensen om naar de Wadden te gaan.

De regelgeving in het Waddengebied is vrij streng en wordt in veel gevallen door de aanbieders als een hindernis of belemmering ervaren. Een duidelijke regelgeving die zich puur richt op het aanbieden en uitvoeren van activiteiten zou kunnen zorgen voor meer duidelijkheid en begrip. Misschien kunnen aanbieders zelf ideeën inbrengen zodat er gezamenlijk tot een beleid kan komen.

Literatuurlijst

Brandt & Wollesen, 2009:

Brandt, A.C. & Wollesen, A., 2009. Tourism and Recreation. Thematic Report No. 3.4. In: Marencic, H. & Vlas, J. de (Eds), 2009. Quality Status Report 2009. Wadden Sea Ecosystem No. 25. Common Wadden Sea Secretariat, Trilateral Monitoring and Assessment Group, Wilhelmshaven, Germany.

Ecomare, 2014:

http://www.ecomare.nl/bezoek-ecomare/nieuwspagina/news/wadcursus-ambassadeurs/?no_cache=1&cHash=3b1ad41fe0cd5eda8666f4b8c50c8c79, geraadpleegd op 23-06-2014

Laursen, *et al.*, 2009:

Laursen, K., Blew, J., Ens, B., Eskildsen, K., Günther, K., Hälterlein, B., Koffijberg, K., Potel, P., and van Roomen, M., 2009. Migratory Birds. Thematic Report No. 19. In: Marencic, H. & Vlas, J. de (Eds), 2009. Quality Status Report 2009. WaddenSea Ecosystem No. 25. Common Wadden Sea Secretariat, Trilateral Monitoring and Assessment Group, Wilhelmshaven, Germany.

PRW, 2010, 'Organisatie':

<http://www.rijkewaddenzee.nl/organisatie/>, geraadpleegd op 16-04-2014

Waddensea Worldheritage, 2014:

<http://www.waddensea-worldheritage.org/news/2014-06-23-danish-wadden-sea-now-world-heritage-list>, geraadpleegd op 24-06-2014

Waddenvereniging, 2014:

<http://www.waddenvereniging.nl/nieuws/?ref=nieuwsbrief&year=2014&week=24>, geraadpleegd op 23-06-2014

Bijlage I

Beleving Waddengebied PROGRAMMA NAAR EEN RIJKE WADDENZEE Questionnaire

Basis informatie

Naam aanbieder:	
Contactpersoon:	
Telefoonnummer:	
Email adres:	
Website:	
Functionele beschrijving:	

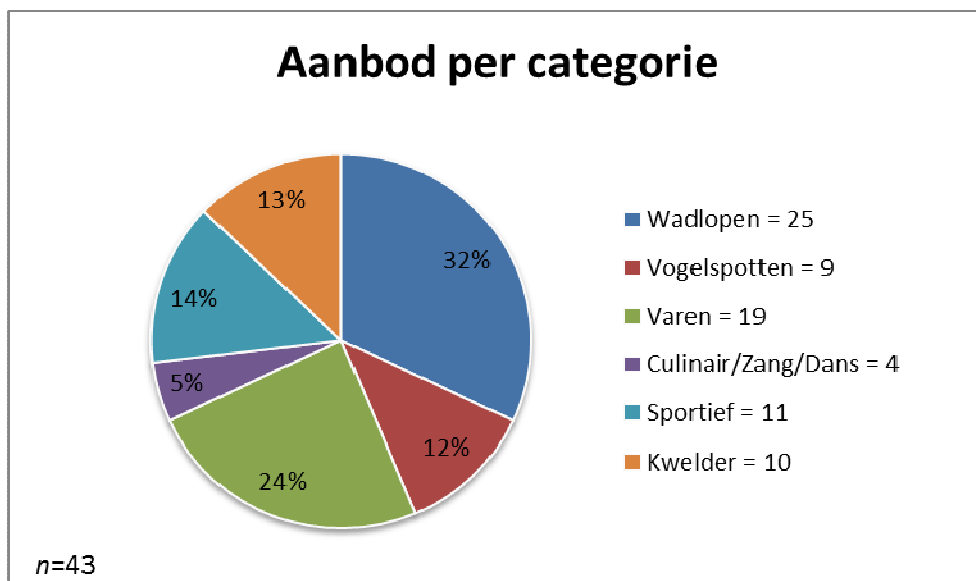
	Vragen	Toelichting
1.	Wat voor soort wadbeleving wordt er aangeboden?	
2.	Worden er ook eventuele arrangementen/combinaties aangeboden? Zo ja welke?	☐ Ja ☐ Nee
3.	Zijn er overnachtingsmogelijkheden?	☐ Ja ☐ Nee
4.	Zijn er samenwerkingsverbanden met andere bedrijven/organisaties? Zo ja welke?	☐ Ja ☐ Nee
5.	Hoeveel excursies worden er per jaar gegeven?	
6.	Hoeveel deelnemers zijn er per excursie?	
7.	Zijn er opgeleide gidsen aanwezig?	☐ Ja ☐ Nee
8.	Zijn er momenteel nieuwe ontwikkelingen die plaatsvinden voor excursie? Zo ja welke?	☐ Ja ☐ Nee

9.	Zijn er hindernissen/belemmeringen waardoor er geen nieuwe ontwikkelingen plaats kunnen vinden? (<i>vergunningen, geld, boten etc.</i>)	☐ Ja ☐ Nee	
10.	Wordt de Werelderfgoedstatus gebruikt voor promotie ?	☐ Ja ☐ Nee	
11.	Wordt de Werelderfgoedstatus genoemd tijdens de excursies/tochten ? Zo ja is er ook diepgang?	☐ Ja ☐ Nee	
12.	Zijn er nog andere personen organisaties die we voor verdere informatie kunnen benaderen?		

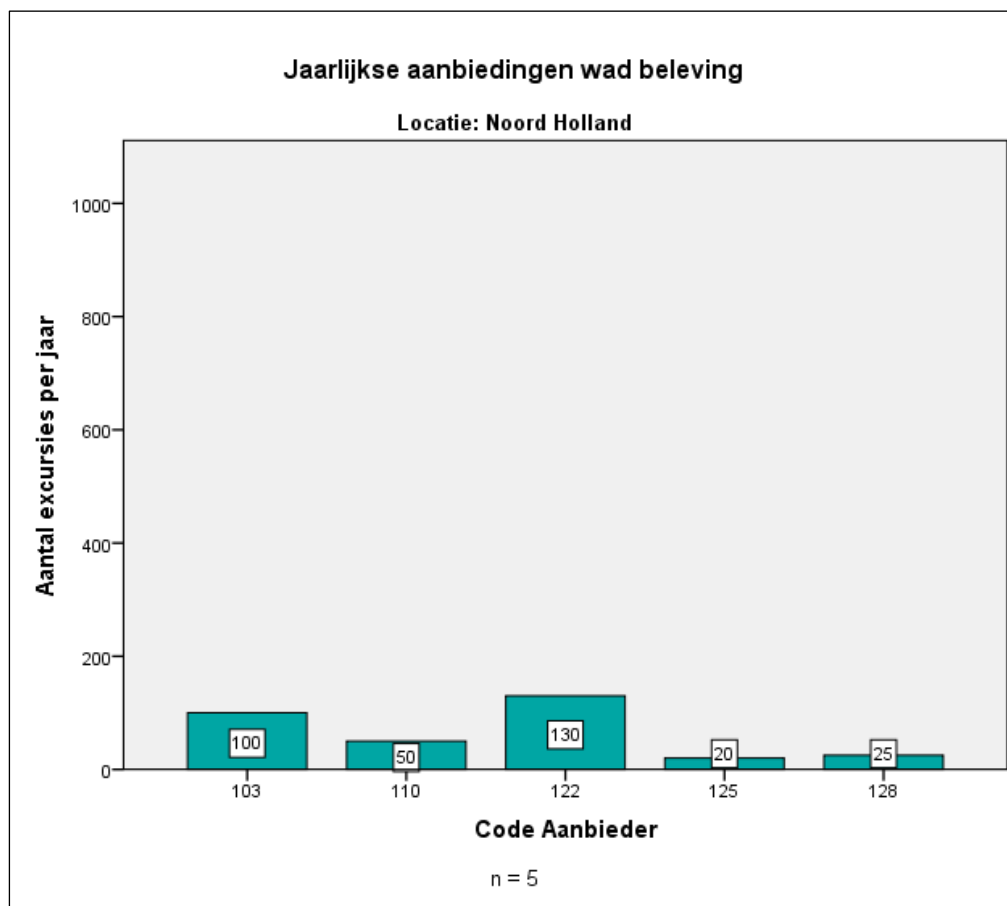
Overige opmerkingen:

- Vertrouwelijkheid informatie: *Deze informatie wordt alleen globaal gebruikt om een overzicht te krijgen met aantallen en belang van Werelderfgoedstatus per soort beleving. Deze informatie zal niet openbaar worden gemaakt per bedrijf/organisatie, en wordt alleen gebruikt om de database aan te vullen. Om de privacy te beschermen zal er gebruik worden gemaakt van codes wanneer er een voorbeeld wordt genoemd.*

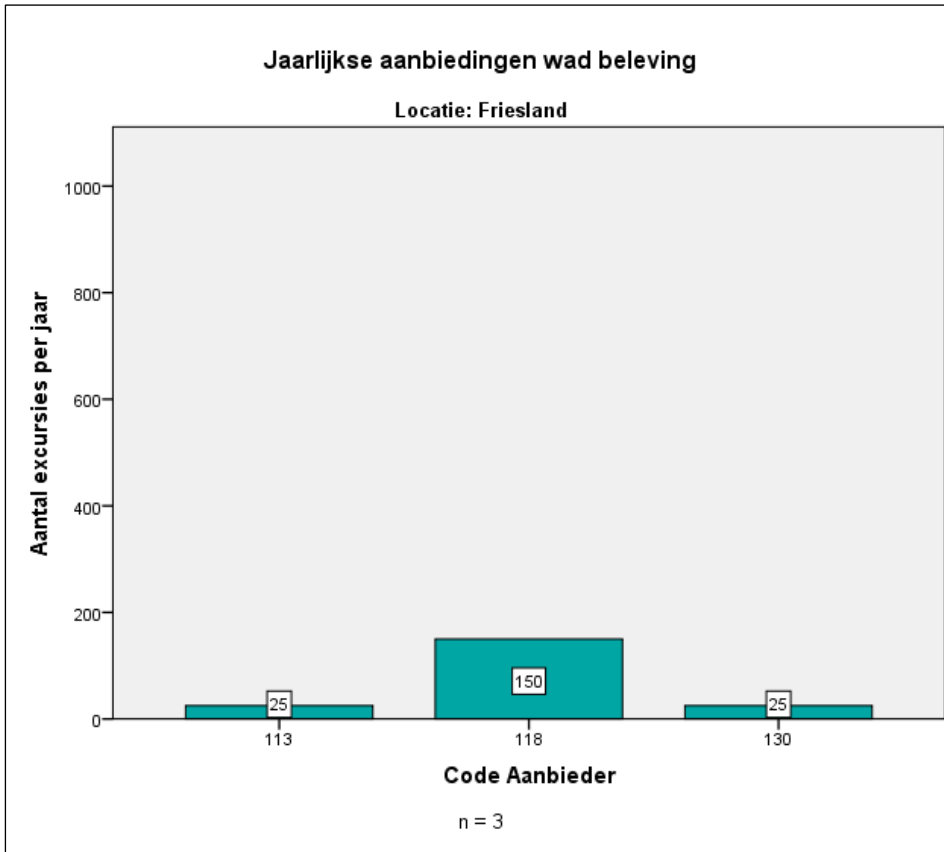
Bijlage II

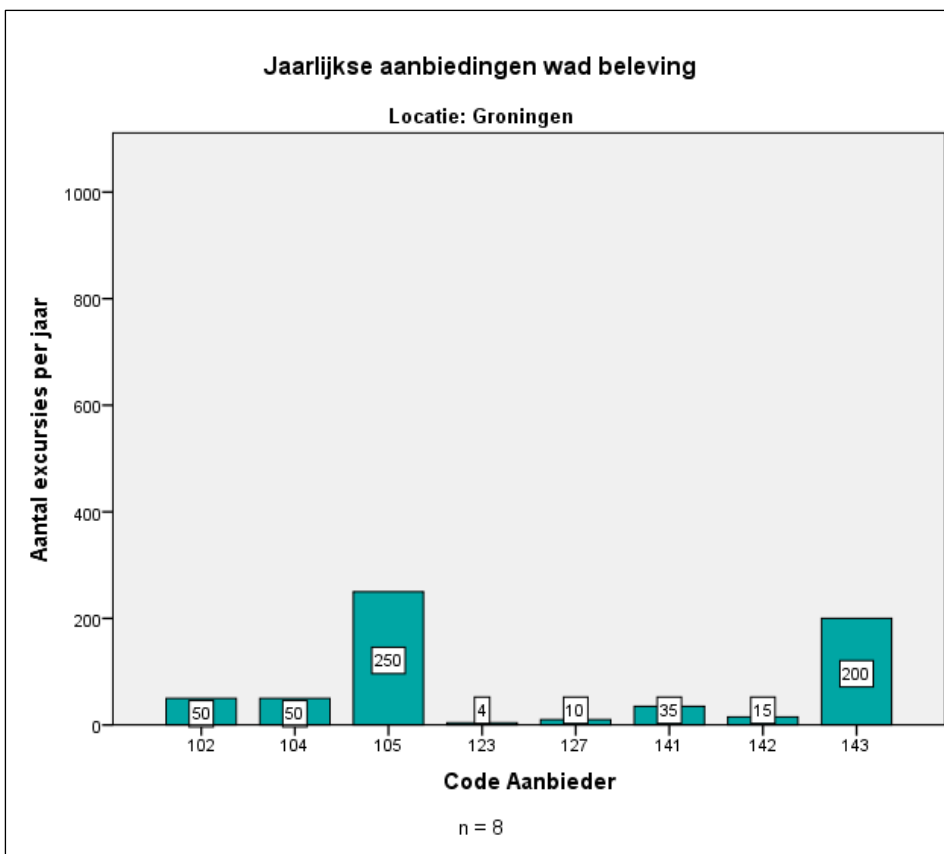
Figuur 1 - Aanbod per categorie © auteurs van rapport wadbeleving 2014

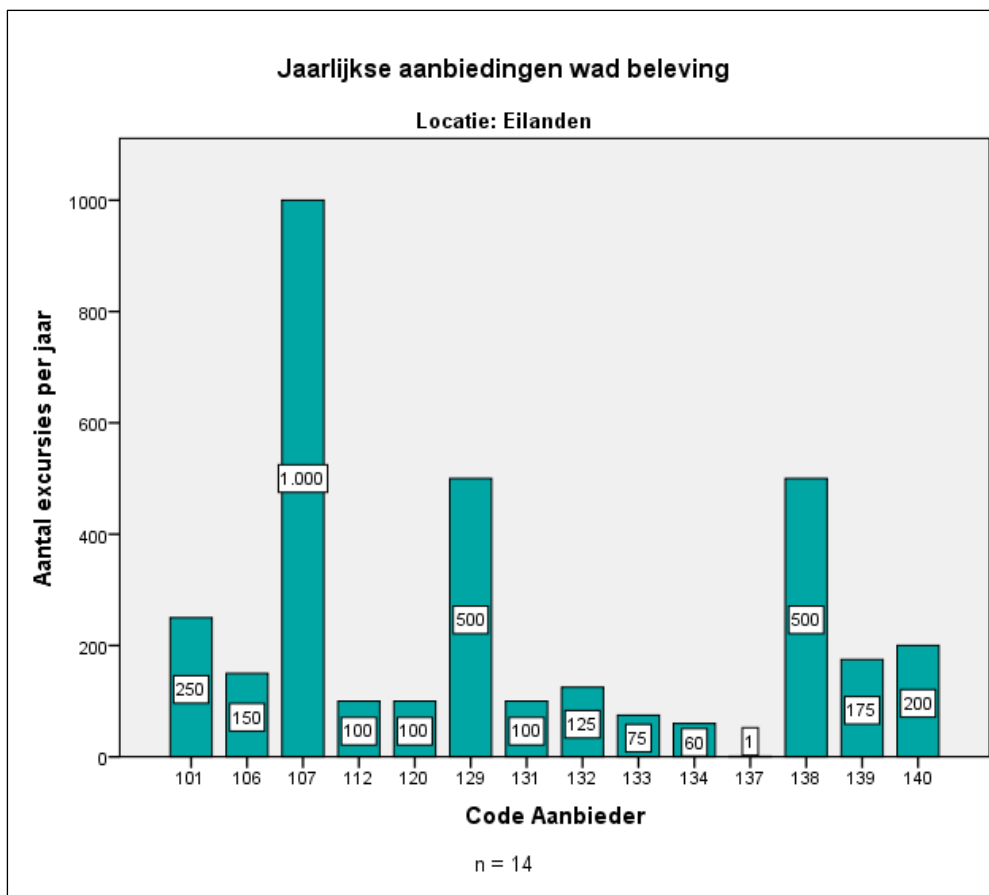
Figuur 2 – Jaarlijkse aanbiedingen Noord Holland © auteurs van rapport wadbeleving 2014

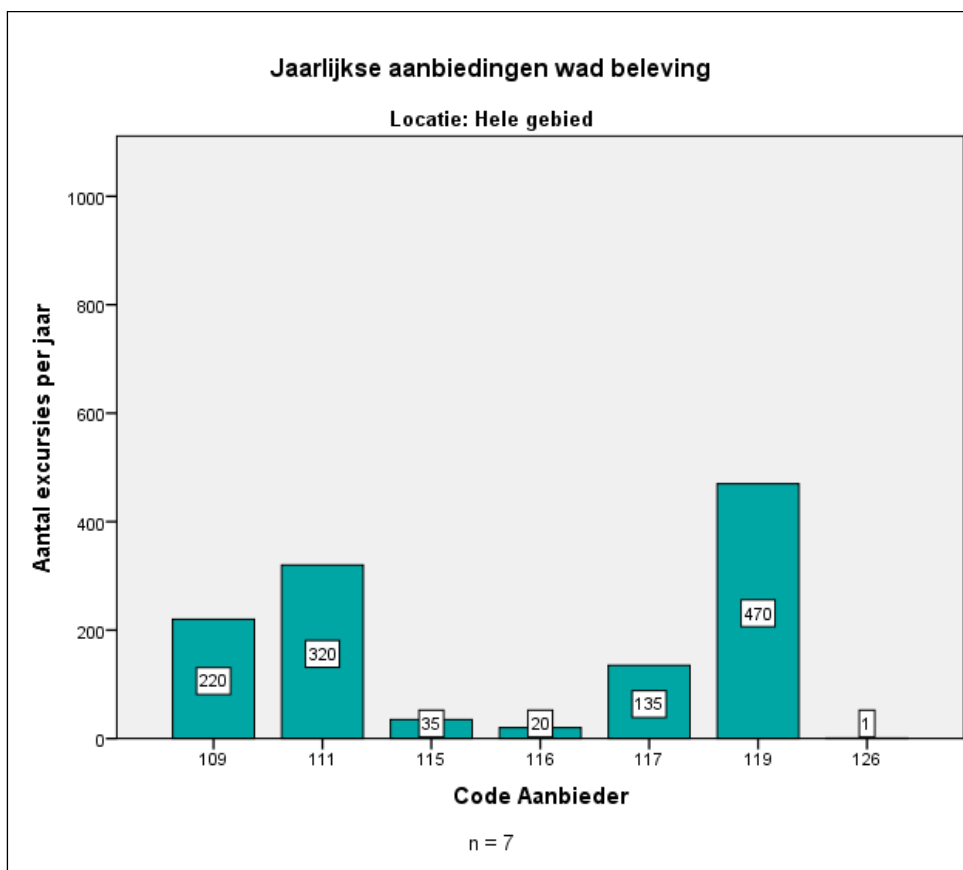
Figuur 2.1 – Jaarlijkse aanbiedingen Friesland © auteurs van rapport wadbeleving 2014

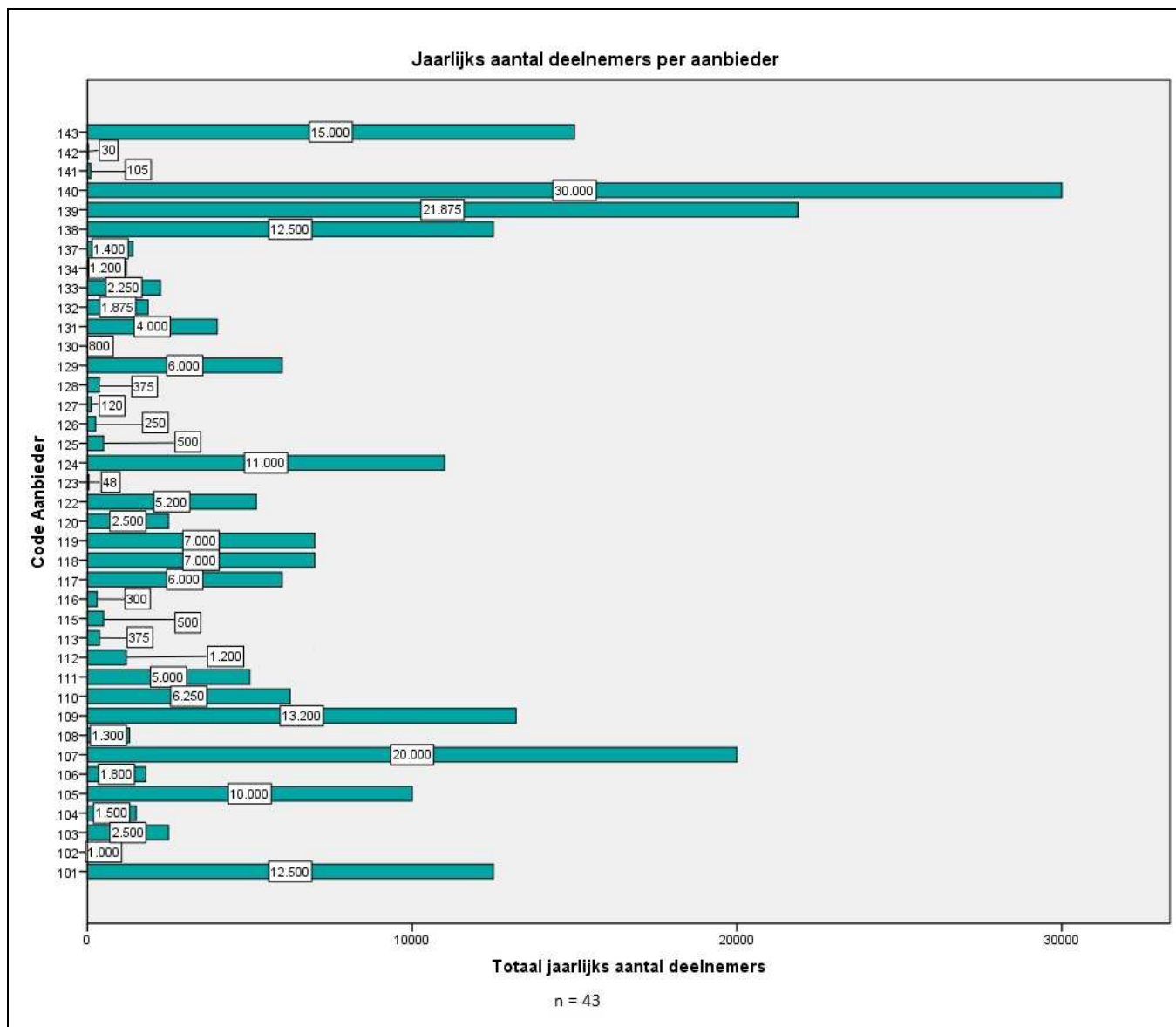
Figuur 2.2 – Jaarlijkse aanbiedingen Noord Holland © auteurs van rapport wadbeleving 2014

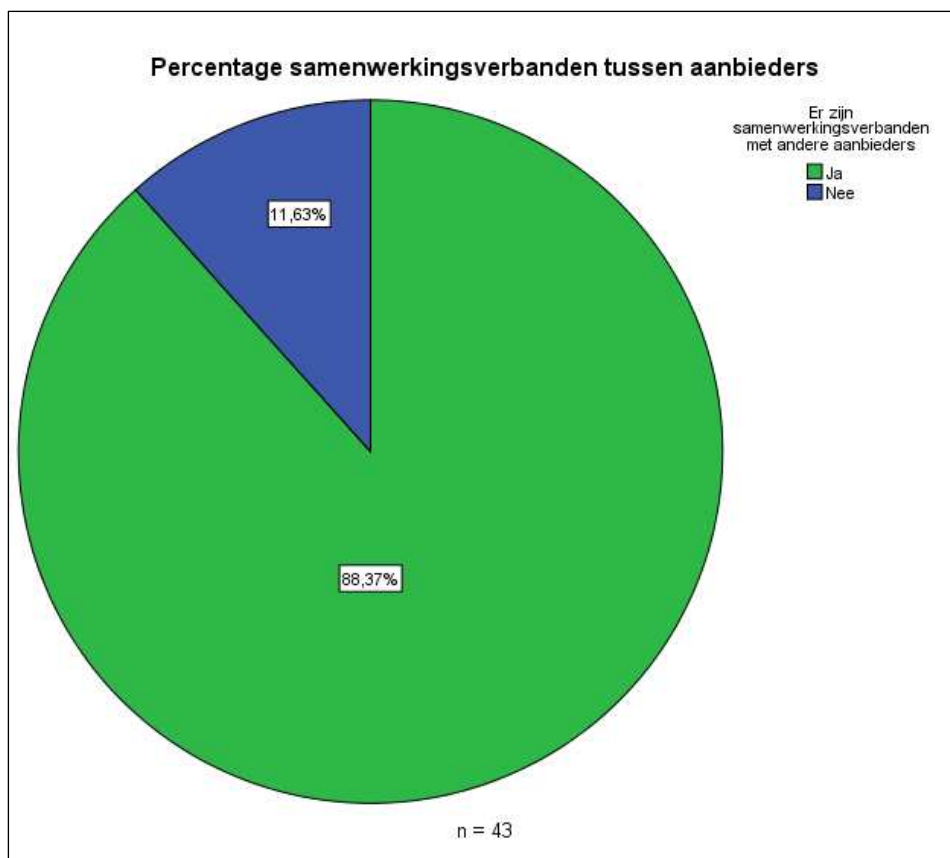
Figuur 2.3 – Jaarlijkse aanbiedingen Eilanden © auteurs van rapport wadbeleving 2014

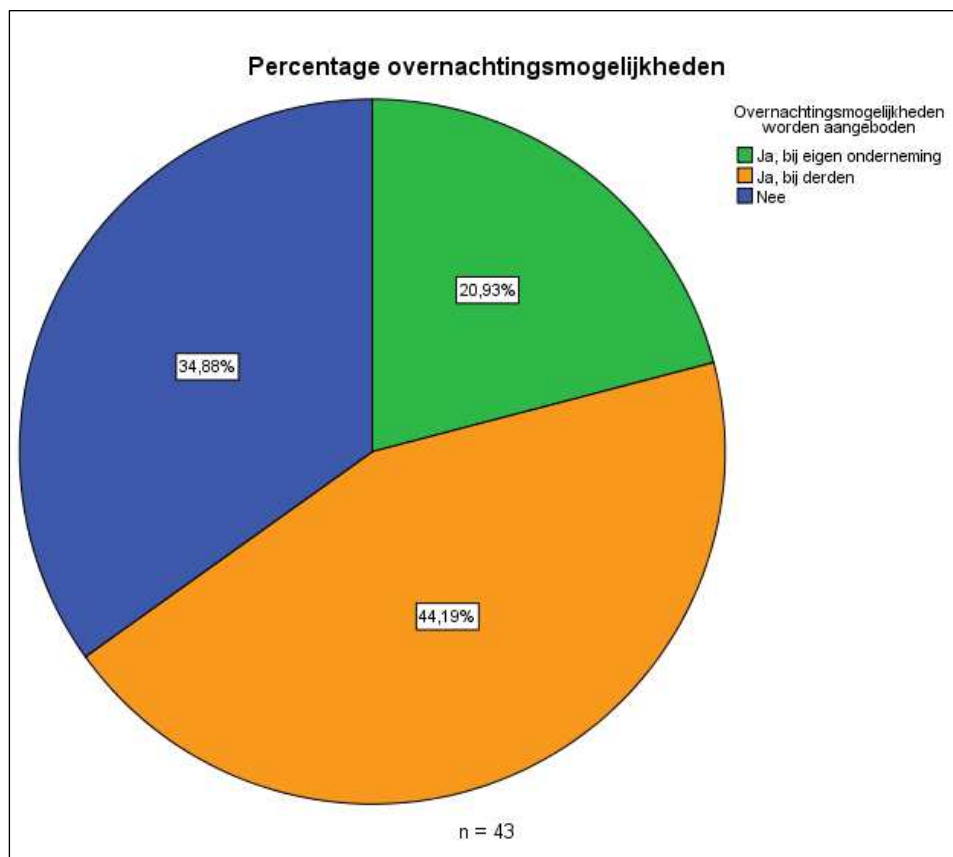
Figuur 2.4 – Jaarlijkse aanbiedingen © auteurs van rapport wadbeleving 2014

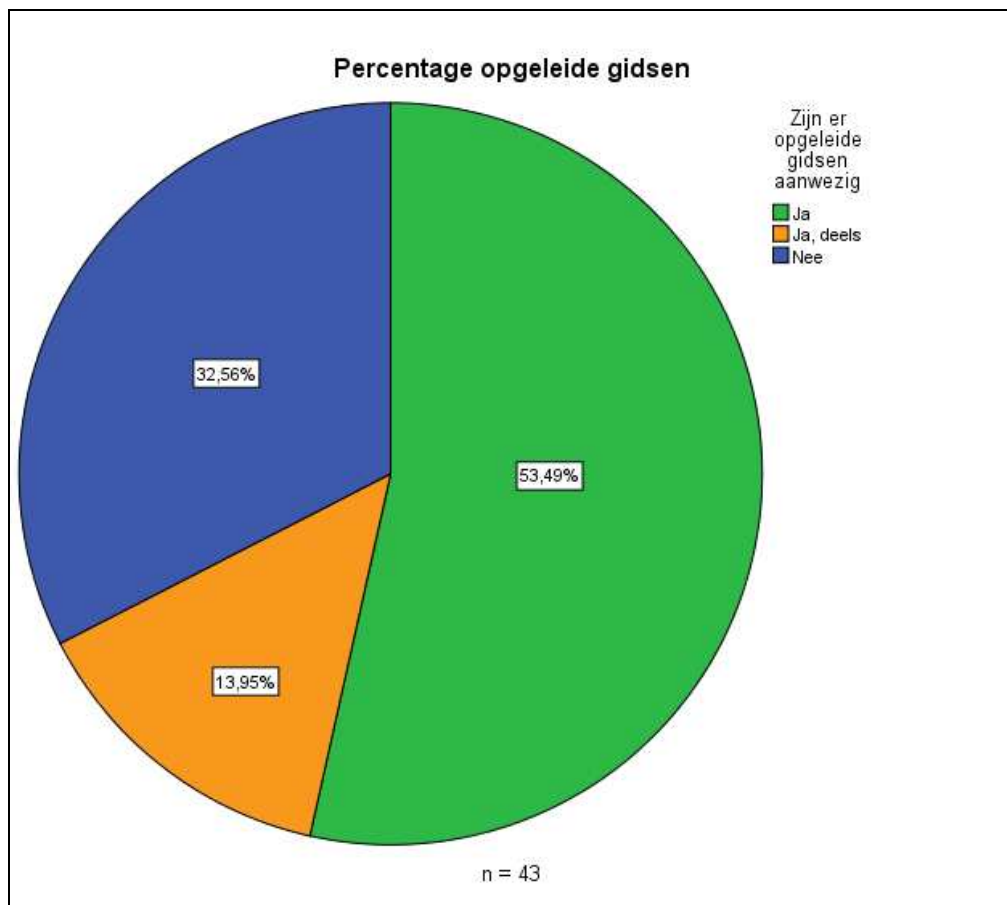
Figuur 3 - Totaal jaarlijkse aantal deelnemers per aanbieder © auteurs van rapport wadbeleving 2014

Figuur 4 – Percentage samenwerkingsverbanden tussen aanbieders © auteurs van rapport wad beleving 2014

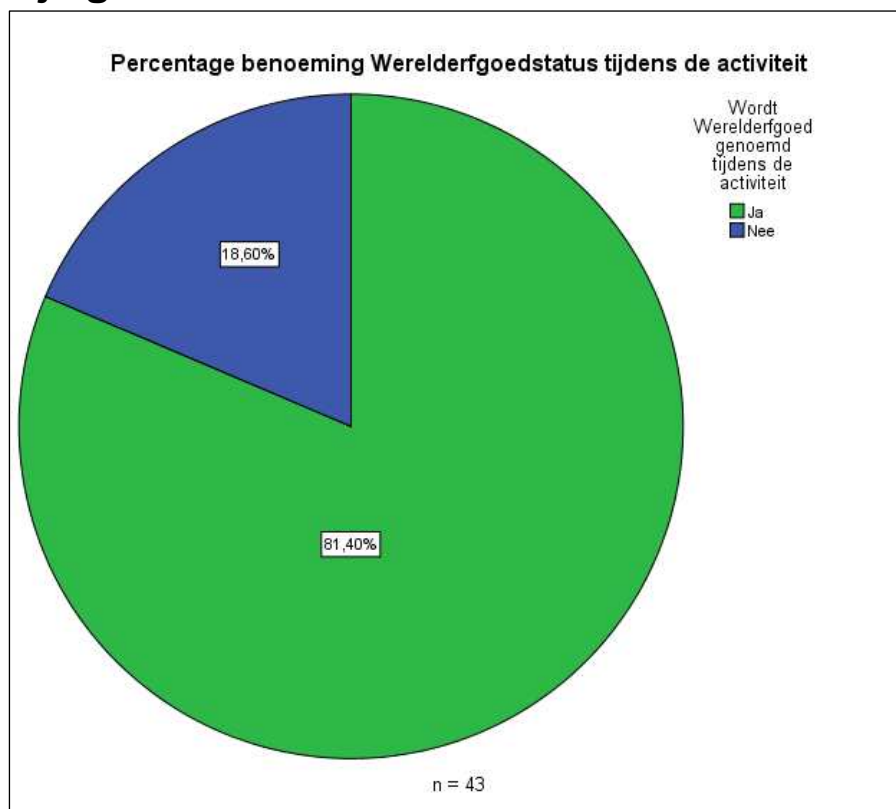

Figuur 5 – Percentage overnachtingsmogelijkheden © auteurs van rapport wad beleving 2014

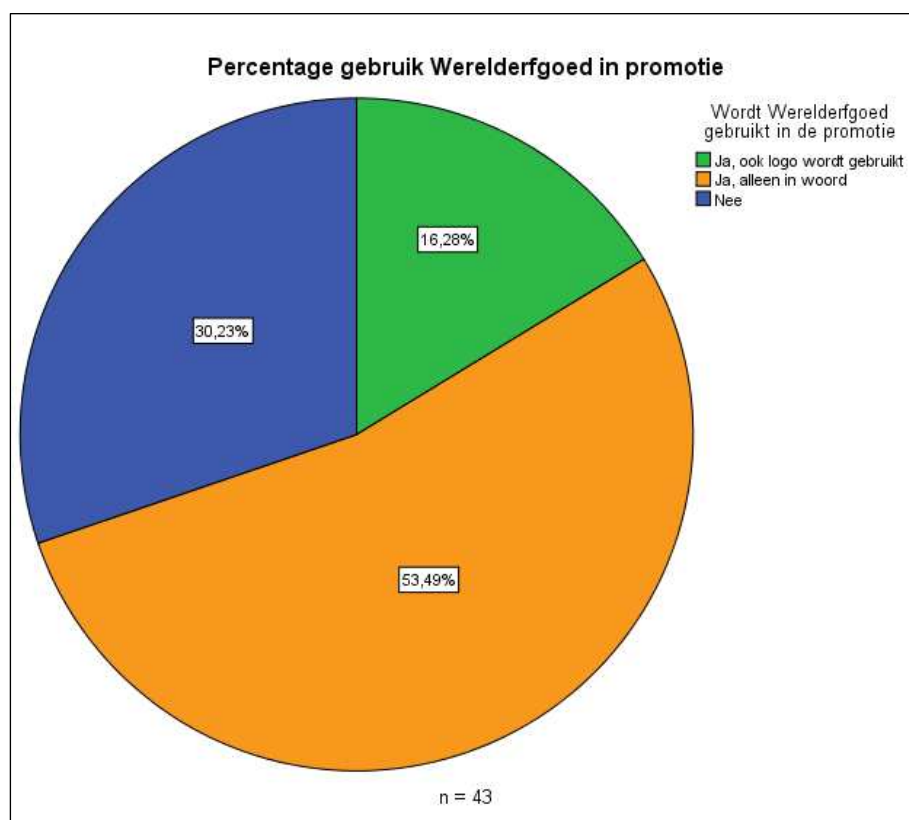

Figuur 6 – Percentage opgeleide gidsen © auteurs van rapport wadbeleving 2014

Bijlage III

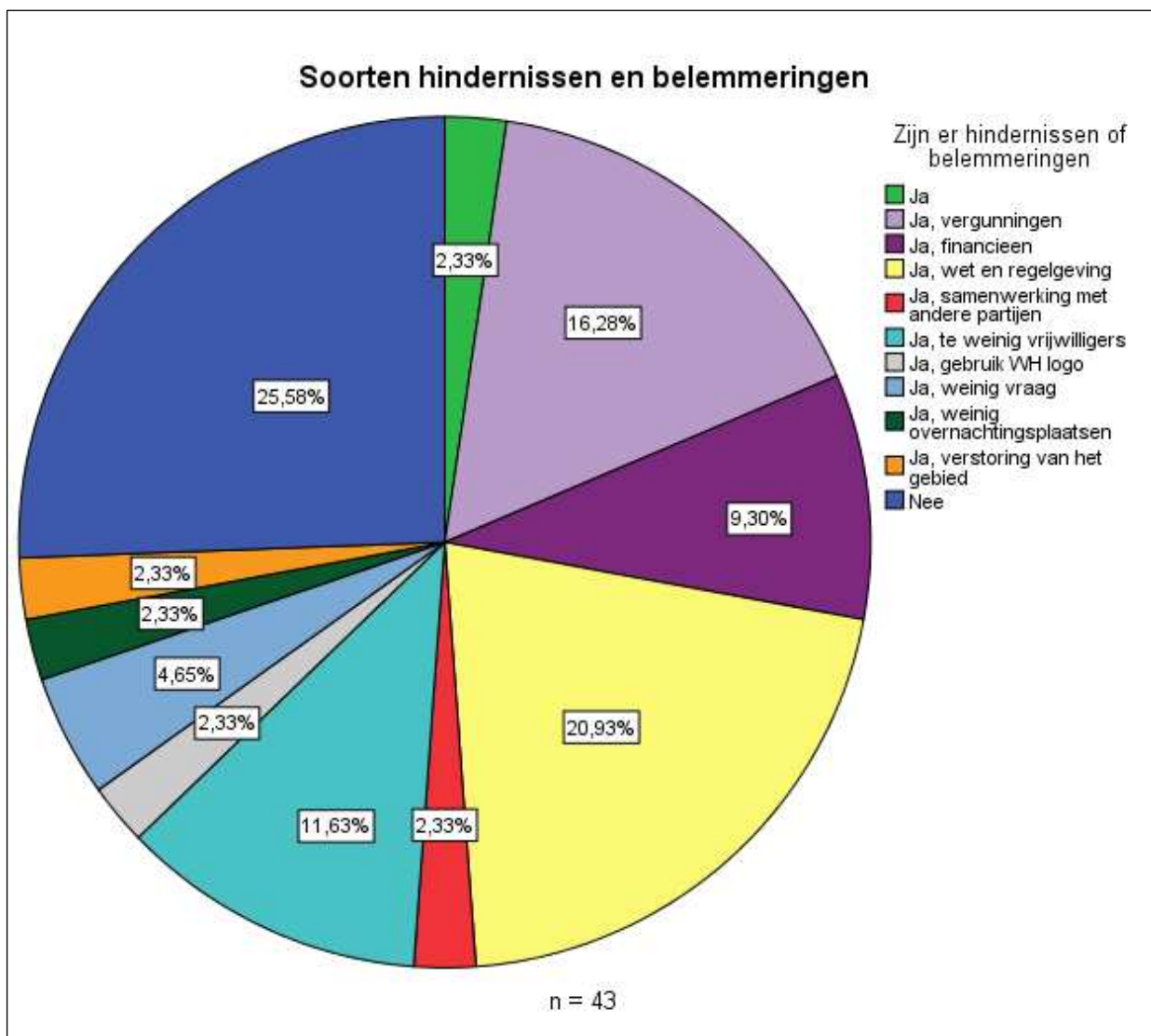

Figuur 7 – Percentage benoeming Werelderfgoedstatus tijdens beleving © auteurs van rapport wad beleving 2014

Figuur 8 – Percentage gebruik Werelderfgoedstatus in promotie © auteurs van rapport wad beleving 2014

Bijlage IV

Figuur 9 – Soorten hindernissen en belemmeringen © auteurs van rapport wad beleving 2014

A photograph showing a vast field of mussels on a rocky or sandy shore. The mussels are densely packed, with their dark, rounded shells creating a textured surface. In the foreground, a white paper bag is partially visible, containing some mussels. The background shows a continuation of the mussel field extending towards the water.

Kijk ook eens op:
www.rijkewaddenzee.nl

**PROGRAMMA NAAR EEN
RIJKE WADDENZEE**